

Waarde Jet, beste aanwezigen,

'Het is een bijzonder voorrecht om hier vandaag te mogen staan. Het is een voorrecht vanwege het eerbiedwaardige en belangwekkende karakter van dit huis. Het is tevens een voorrecht vanwege de ontmoeting hier, met deze minister.'

U raadde het misschien al: ik ben aan het citeren. Uit eigen werk, van twaalf jaar geleden. En dat doe ik niet zomaar. Het citaat komt uit mijn zogenoemde maidenspeech, die ik in 2013 als kersvers Eerste-Kamer-lid mocht houden. Ook toen richtte ik me in hoge mate tot Jet Bussemaker, die als onderwijsminister naar de Eerste Kamer was gekomen.

Nu staan we hier weer, maar beiden in andere rollen. Jet, jij bent alweer vele jaren voorzitter van de jubilerende Raad voor Volksgezondheid & Samenleving. Ik speel deze keer de ministerspartij - zij het slechts voor beperkte tijd. En opnieuw is de ontmoeting van feestelijke aard.

In de loop der jaren hebben jij en ik in verschillende relaties tot elkaar gestaan en steeds waren er allerlei dwarsverbanden. We denken uiteraard niet over alles helemaal hetzelfde, maar wel over veel.

Een van de dingen die Jet Bussemaker en ik delen is de overtuiging van het belang van adviesraden. Ik was zelf dan ook lid van de Onderwijsraad en voorzitter van de Adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie.

Dat brengt mij bij de vraag hoe je de relatie tussen de RVS en het ministerie zou moeten kenschetsen. Het is in ieder geval een relatie waarin de één de ander op z'n tijd de waarheid en niets dan de waarheid zegt. Zoals ook in het jubileumessay 'Doen en Laten', waarin bijvoorbeeld wordt vastgesteld dat de overheid in reactie op onbehagen en onmacht in de samenleving, vooral dingen wil 'fixen'. Ja, zegt de RVS dan op welwillende toon, een zekere oplossingsdrang is niet gek, maar de manier waarop we dat nu zien gebeuren is 'niet adequaat'.

Beste mensen, is hier wellicht sprake van een liefdesrelatie, waarin de één er, uiteraard met de beste bedoelingen, op uit is de ander te veranderen?

Op het ministerie werd ik er fijntjes op gewezen dat de RVS wel een wettelijk gegeven is. Je zou dan dus hooguit kunnen spreken van een gedwongen huwelijk. Maar dat doet naar mijn smaak de band tussen de RVS en het ministerie geen recht.

Bovendien, het gaat de RVS er natuurlijk niet zozeer om VWS te veranderen, maar om maatschappelijke trends te signaleren die in de politiek onderbelicht blijven. Om vervolgens alternatieven te beschrijven en soms praktische handvatten te geven om zaken te veranderen.

Nou kennen Jet Bussemaker en ik beiden het oude Chinese gezegde: adviesraden zijn fijn tot ze beginnen te adviseren.

We moeten dus constateren dat de signalen, waarschuwingen, adviezen en vingerwijzingen van de raad, zowel qua timing als toon, bij de ontvangers niet altijd direct in vruchtbare aarde vallen. Dat is ook eigenlijk heel logisch, want we hebben nou eenmaal heel verschillende rollen en andere verantwoordelijkheden. Dit is nou juist een voorbeeld bij uitstek van de georganiseerde tegenspraak waar onze democratische rechtsstaat het van moet hebben.

Omdat we hier vandaag bij elkaar zijn om een jubileumfeestje te vieren, wil ik graag ter verhoging van de feestvreugde, drie recente bijdragen van de RVS noemen, die juist buitengewoon goed zijn gevallen.

Als eerste noem ik *Is dit wel verantwoord*. Een zeer gewenst hulpmiddel inclusief routekaart, om de regeldruk te verlagen. Daar zijn we direct dankbaar mee aan de slag gegaan.

Dan het essay en portrettenboek *Gezichten van onzeker bestaan*, dat grote impact heeft gehad op het publieke en politieke debat over bestaanszekerheid.

Het heeft ook zeker bijgedragen aan een bredere manier van denken over gezondheid. Die gaat niet alleen uit van het genezen van ziekte, maar wil ook antwoord geven op de vraag welke ontwikkelingen buiten de zorg bijdragen aan het gezond maken en houden van de mensen in dit land. Dat is dan ook één van de hoofdbestanddelen van het net gesloten Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord, het AZWA.

Als derde richt ik de schijnwerper op *Iedereen bijna ziek*, over de explosieve toenames van diagnostiek, screening en medische labels. De RVS plaatst daar volkomen terecht vraagtekens bij. De beweging die we daarom hebben ingezet, is die van meer preventie en minder overbodige behandelingen, helemaal in lijn met dit advies.

En zo zijn er de afgelopen jaren vele altijd gewaardeerde RVS-vingerwijzingen verschenen. Als gezegd, soms werden ze direct omarmd, soms hadden ze tijd nodig, maar altijd zetten ze politiek, ambtenarij en maatschappij aan het denken.

Dat geldt ook zeker het jubileumessay, dat ik net al even noemde en waar u het vanmiddag al uitgebreid met elkaar over hebt gehad. Ik vind het mooi zoals de RVS vaststelt dat een zekere mate aan onbehagen normaal en zelfs wenselijk is in elke samenleving. Er is altijd verdeling van schaarste en verschil, iedereen kan nooit over alles tevreden zijn.

Dat doet me denken aan een ander citaat.

Onze jeugd heeft tegenwoordig een sterke hang naar luxe, slechte manieren, minachting voor het gezag en geen eerbied voor ouderen; zij geven de voorkeur aan kletspraatjes in plaats van training; zij spreken hun ouders tegen, houden niet hun mond in gezelschap en tiranniseren hun leraren.

Zo zou Socrates 2500 jaar geleden de Griekse jeugd hebben omschreven. Ook dat kwam terug in mijn genoemde maidenspeech en het is een te goed verhaal om kapot te checken.

Want het drukt zo mooi uit dat onbehagen van overal en van alle tijden is. Dat mensen, jong en oud, hun onbehagen uiten, is een vorm van betrokkenheid. Juist vanuit het meerstemmige gemonkel kan dialoog ontstaan. Onbehagen is niet het einde van het debat, maar juist het begin.

Er is dus hoop. En er is meer dan hoop voor de relatie tot de RVS. Want alles afwegende kom ik tot de slotsom dat er in deze verhouding sprake is van vriendschap. Vriendschap waarbij je elkaar de waarheid durft te zeggen, elkaar neemt zoals je bent, waarbij je het niet altijd volledig met elkaar eens hoeft te zijn, maar waarin je altijd gelooft in elkaars goede bedoelingen.

Rest mij nog de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving van harte te feliciteren met zijn tienjarig jubileum. Ik kijk uit naar de komende tien jaar!